

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Joanna Misztal-Konecka

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. J. i K. S.

przeciwko B. spółce z o.o. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 15 listopada 2019 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 17 grudnia 2018 r., sygn. akt VII AGa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w W. z 17 czerwca 2016 r. w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego, ponieważ uznał, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W motywach orzeczenia Sąd Apelacyjny wskazał, że istota sporu dotyczyła, po pierwsze, wykładni zawartej pomiędzy stronami umowy, po drugie - jej

kwalifikacji prawnej jako faktoringu pełnego (bez regresu) czy też faktoringu niepełnego (z regresem). Wskazał, że Sąd Okręgowy poczynił w tym zakresie ustalenia faktyczne co do literalnej treści umowy oraz dokonał na tej podstawie analizy prawnej, zwłaszcza w kontekście brzmienia § 4 umowy i § 35 Standardowych Warunków Świadczenia Usług Faktoringowych, dochodząc do przekonania, że gramatyczna treść zawartej umowy wskazuje na to, że miała ona charakter umowy faktoringu niepełnego (z regresem). Zdaniem Sądu Apelacyjnego wobec zaniechania przez Sąd Okręgowy rozważenia szeregu podniesionych przez Powodów J. J. i K. S. zarzutów materialnoprawnych, zaskarżony wyrok nie poddaje się kontroli instancyjnej. Podniósł, że chociaż Sąd Okręgowy ustalił zarówno treść spornej umowy, jak również dokonał jej kwalifikacji, to powyższe zaniechanie pozbawia sąd II instancji możliwości dokonania oceny, czy istotnie w realiach sprawy nie zostały spełnione warunki uzyskania przez Powodów ochrony prawnej. Nie chodzi zatem o niedostateczne rozważania dotyczące prawa materialnego, ale o zaniechanie zbadania materialnej podstawy żądania pozwu z uwagi na pominięcie merytorycznych zarzutów Powodów, dotyczących nieważności istotnych postanowień umowy faktoringu oraz nieuzasadnione poprzestanie na jej literalnej wykładni wbrew regułom, wynikającym z art. 65 § 2 k.c.

W zażaleniu na to orzeczenie Pozwany B. sp. z o.o. w W. zarzucił naruszenie art. 394¹ § 1¹ w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd I. instancji. Podniósł, że Sąd Okręgowy w sposób przejrzysty wyjaśnił, dlaczego w świetle postanowień umowy faktoringu oraz wypracowanej w doktrynie i orzecznictwie konstrukcji umowy faktoringu należy ją uznać za faktoring z regresem. Zdaniem Pozwanego, skoro Sąd Okręgowy zrekonstruował treść obowiązującej między stronami umowy faktoringu, to znaczy, że nie podzielił poglądu Powodów co do nieważności któregośkolwiek z jej postanowień.

W odpowiedzi na zażalenie Powodowie wniesli o oddalenie zażalenia i zasądzenie od Pozwanego na Ich rzecz kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Najwyższy wskazywał też wielokrotnie, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., sygn. akt II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z 12 lutego 2002 r., sygn. akt I CKN 486/00, OSP 2003, z. 3, poz. 36, z 19 czerwca 2013 r., sygn. akt I CSK 156/13, niepublikowane; z 25 czerwca 2015 r., sygn. akt V CZ 35/15, niepublikowane, z 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt II CZ 6/16, niepublikowane). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2012 r., sygn. akt I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68, z 23 września 2016 r., sygn. akt II CZ 73/16, niepublikowane, i z 24 stycznia 2017 r., sygn. akt V CZ 92/16, niepublikowane).

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć poddaniu kontroli, czy zostało ono prawidłowo wydane we wskazanej wyżej sytuacji. Przy jego rozpoznaniu Sąd Najwyższy nie bada istoty sprawy, lecz jedynie ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, zamiast reformatoryjnego. Środek odwoławczy unormowany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie służy ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie

w sprawie. Kontrola dokonywana przez Sąd Najwyższy w tych granicach nie zmierza do oceny zasadności żądania pozwu, ani także apelacji i nie polega na merytorycznym badaniu stanowiska sądu drugiej instancji, co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2018 r., sygn. akt I CZ 8/18, niepublikowane).

Rozpoznanie istoty sprawy wymaga zawsze prawidłowego zidentyfikowania jej przedmiotu; bez tego zabiegu nie jest możliwe dokonanie oceny żądania pozwu w płaszczyźnie prawa materialnego. Nie jest możliwa zaś ocena tego przedmiotu w sytuacji, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia prześledzenie rozumowania sądu pierwszej instancji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2018 r., sygn. akt I CZ 145/17, niepublikowane).

Analiza uzasadnienia orzeczenia prowadzi do wniosku, że Sąd Apelacyjny właściwie zinterpretował przesłanki orzeczenia kasatoryjnego ujęte w art. 386 § 4 k.p.c. Przepis ten jasno wskazuje, że poza wypadkami określonymi w § 2 i 3, chodzi w nim o sytuację, w której doszło do nierozpoznania istoty sprawy albo w której wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Z uwagi na zaniechanie przez Sąd pierwszej instancji rozważenia szeregu zarzutów materialnoprawnych wskazywanych w toku postępowania przez Powodów, orzeczenie sądu a quo nie poddaje się kontroli instancyjnej, co z kolei uzasadnia ustalenie Sądu odwoławczego, iż doszło do nierozpoznania istoty sprawy.

Sąd Apelacyjny trafnie wskazał, iż Sąd Okręgowy w uzasadnieniu orzeczenia nie odniósł się do zarzutów nieważności niektórych postanowień umowy oraz wzorca umownego „standardowych warunków świadczenia usług factoringu przez B. sp. z o.o.”. W procesie wykładni postanowień umowy konieczne jest uwzględnienie reguł wynikających z treści art. 65 § 2 k.c., co w konsekwencji prowadzi do konieczności jednoznacznego ustalenia przez sąd ich treści zgodnie z tymi regułami, a w związku z tym odniesienia się do zarzutów nieważności podnoszonych przez stronę. Konieczne jest przy tym dokonanie interpretacji konkretnych postanowień umowy, a nie wyłącznie poprzestanie na ogólnikowym wskazaniu teoretycznych rozwiązań funkcjonujących w praktyce obrotu prawnego.

Tego rodzaju argumentacja nie jest wystarczająca, a zaniechanie pogłębionej analizy prawnej w konkretnej sprawie pozbawia sąd odwoławczy możliwości przeprowadzenia kontroli instancyjnej umożliwiającej wydanie przez sąd *ad quem* orzeczenia reformatoryjnego.

Sąd *a quo* nie dokonał też - co trafnie podniósł Sąd drugiej instancji - wystarczającej, pełnej i samodzielnej oceny kwestii prawomocności materialnej wyroku Sądu Okręgowego w O. w sprawie o sygn. akt VI GC [...]. Odwołanie się jedynie do oceny biegłego nie może być uznane za wystarczające.

Z tych względów należało orzec jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. z art. 398²¹ k.p.c.).

jw